

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN PHƯỢNG LIÊN

MỘT SỐ BIỆN PHÁP
PHÁT HUY TÍNH TÍCH CỰC HỌC TẬP CỦA HỌC SINH
TRONG DẠY HỌC BÀI *TÁC GIA NAM CAO*
Ở CHƯƠNG TRÌNH SÁCH GIÁO KHOA NGỮ VĂN 11

Chuyên ngành: Lý luận và Phương pháp dạy học văn

Mã số: 60.14.10

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên, tháng 8 năm 2011

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN PHƯỢNG LIÊN

MỘT SỐ BIỆN PHÁP
PHÁT HUY TÍNH TÍCH CỰC HỌC TẬP CỦA HỌC SINH
TRONG DẠY HỌC BÀI TÁC GIA NAM CAO
Ở CHƯƠNG TRÌNH SÁCH GIÁO KHOA NGỮ VĂN 11

Chuyên ngành: Lý luận và Phương pháp dạy học văn

Mã số: 60.14.10

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN: TS. NGUYỄN TRỌNG HOÀN

Thái Nguyên, tháng 8 năm 2011

Lời cảm ơn

Để hoàn thành Luận văn này, tác giả xin chân thành cảm ơn trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên và các thầy giáo, cô giáo đã tận tình giảng dạy, hướng dẫn các học viên lớp Cao học Văn K17 trong đó có tác giả.

Tác giả xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu trường, giáo viên dạy Ngữ văn cùng toàn thể các em học sinh các trường THPT Nguyễn Văn Huyên, THPT Chuyên, THPT Hàm Yên, THPT Xuân Huy đã tận tình hợp tác giúp đỡ.

Đặc biệt, tác giả xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến TS Nguyễn Trọng Hoàn, người thầy đã tận tình hướng dẫn, bổ sung những kiến thức khoa học và phương pháp luận nghiên cứu trong suốt thời gian qua để tác giả hoàn thành luận văn này.

Xin gửi lời cảm ơn chân thành tới gia đình, bạn bè, người thân và các bạn đồng nghiệp cũng như tập thể lớp Lý luận & phương pháp dạy học Văn K17 đã luôn động viên và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và hoàn thành Luận văn tốt nghiệp.

Dù bản thân đã hết sức cố gắng, song luận văn không tránh khỏi những hạn chế và thiếu sót. Tác giả rất mong nhận được sự chỉ dẫn, góp ý kiến của các thầy, cô và các bạn đồng nghiệp.

Tác giả xin chân thành cảm ơn.

Thái Nguyên, tháng 8 năm 2011
Tác giả

Nguyễn Phượng Liên

MỤC LỤC

<i>Trang phụ bì</i>	i
<i>Lời cảm ơn</i>	ii
<i>Mục lục</i>	iii
PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Lịch sử vấn đề.....	3
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	6
4. Phạm vi và đối tượng nghiên cứu của luận văn.....	7
5. Phương pháp nghiên cứu	7
6. Giả thuyết khoa học.....	8
7. Cấu trúc luận văn.....	8
NỘI DUNG	
CHƯƠNG 1: KHẢO SÁT THỰC TRẠNG DẠY HỌC TÁC GIA NAM CAO Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG	9
1.1. Thực trạng dạy và học tác gia Nam Cao ở trường trung học phổ thông.....	9
1.2. Một số vấn đề được đặt ra trong thực tiễn dạy và học tác gia Nam Cao ở trường trung học phổ thông.....	13
1.3. Nhận định chung.....	20
CHƯƠNG 2: MỘT SỐ BIỆN PHÁP PHÁT HUY TÍNH TÍCH CỰC HỌC TẬP CỦA HỌC SINH TRONG DẠY - HỌC TÁC GIA NAM CAO Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG	23
2.1. Những tiền đề khoa học làm cơ sở xây dựng hệ thống biện pháp phát huy tính tích cực học tập của học sinh trong dạy học tác gia Nam Cao ...	23
2.1.1. Vấn đề phát huy tính tích cực học tập của học sinh	23
2.1.2. Đặc trưng của phương pháp dạy học tích cực	36
2.1.3. Đặc điểm cơ bản của bài dạy tác gia văn học	39

2.2. Những biện pháp phát huy tính tích cực của học sinh trong dạy học tác gia Nam Cao	51
2.2.1. Xây dựng mô hình bài soạn theo hướng tích cực hoá hoạt động của học sinh	52
2.2.2. Tạo tâm thế cho học sinh trong việc học tác gia Nam Cao.....	55
2.2.3. Trang bị cho học sinh những hiểu biết về tác gia Nam Cao.....	58
2.2.4. Xây dựng tốt hệ thống câu hỏi cho học sinh làm việc ở nhà và trên lớp.....	64
2.2.5. Tổ chức cho học sinh tham gia tích cực, chủ động và sáng tạo trong giờ học tác gia Nam Cao.....	66
2.2.6. Hướng dẫn và động viên học sinh tự học thêm về tác gia Nam Cao.....	71
CHƯƠNG 3: THIẾT KẾ GIÁO ÁN THỂ NGHIỆM BÀI DẠY TÁC GIA NAM CAO Ở TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG THEO HƯỚNG PHÁT HUY TÍNH TÍCH CỰC HỌC TẬP CỦA HỌC SINH	74
3.1. Mục đích thể nghiệm.....	74
3.2. Đối tượng thể nghiệm.....	74
3.3. Cách thức tiến hành thể nghiệm.....	75
3.3.1. Lược thuật tóm tắt cách dạy phổ biến hiện nay	75
3.3.2. Thiết kế bài học về tác gia Nam Cao trong chương trình Ngữ văn lớp 11	76
3.4. Đánh giá kết quả thể nghiệm	85
3.4.1. Mục đích, nội dung đánh giá	85
3.4.2. Phương pháp đánh giá	85
3.4.3. Thống kê kết quả thực nghiệm	85
3.5. Nhận xét, đánh giá kết quả thể nghiệm	87
KẾT LUẬN	90
Tài liệu tham khảo	

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Thế kỉ XXI là thế kỉ của những cuộc cách mạng khoa học kĩ thuật, hội nhập và phát triển. Trước hoàn cảnh đó, để bắt kịp xu thế phát triển chung của thế giới, của thời đại, một yêu cầu cấp bách đang đặt ra đối với nền giáo dục nước ta là phải không ngừng đổi mới, hiện đại hoá cả về nội dung và phương pháp dạy học. Nhà trường là nơi giúp cho từng cá nhân, mỗi công dân thay đổi triệt để quan niệm và phương pháp dạy học của mình cho phù hợp với yêu cầu của thời hiện đại - thời đại mà mỗi con người phải năng động, tích cực sáng tạo.

Đổi mới phương pháp dạy học nói chung và phương pháp dạy học văn nói riêng theo hướng tích cực học tập của học sinh đã được Đảng, Nhà nước và Ngành giáo dục thực sự quan tâm, coi đó là một trong những chiến lược quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo.

1.1. Nghị quyết số 02 - NQ/HNTU (Khóa VIII) của Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam về *"Định hướng chiến lược phát triển giáo dục - đào tạo trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa"*. Sau khi phân tích và nhận định sâu sắc thực trạng phương pháp giáo dục đào tạo ở nước ta thời gian qua chậm đổi mới, chưa phát huy được tính chủ động sáng tạo của người học, đã nêu bật yêu cầu, phương pháp giáo dục - đào tạo: *"Đổi mới mạnh mẽ phương pháp giáo dục - đào tạo, khắc phục lối truyền thụ một chiều, rèn luyện thành nếp tư duy sáng tạo của người học. Từng bước áp dụng các phương tiện tiên tiến, phương tiện hiện đại vào quá trình dạy - học, bảo đảm điều kiện và định hướng tự học, tự nghiên cứu cho học sinh, nhất là sinh viên đại học. Phát triển mạnh mẽ phong trào tự học, tự đào tạo thường xuyên và rộng khắp trong toàn dân, nhất là thanh niên."*

1.2. Luật giáo dục đã được nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam khóa XI, thông qua ngày 14 tháng 06 năm 2005, tại chương 2, điều 28: "*Yêu cầu về nội dung, phương pháp giáo dục phổ thông*" nêu rõ: "*Phương pháp giáo dục phổ thông phải phát huy tính tích cực, tự giác, chủ động, sáng tạo của học sinh, phù hợp với đặc điểm của từng lớp học, môn học; bồi dưỡng phương pháp tự học, khả năng làm việc theo nhóm, rèn luyện kỹ năng vận dụng kiến thức vào thực tiễn; tác động đến tình cảm, đem lại niềm vui, hứng thú học tập cho học sinh*"

1.3. Trong thực tế, giảng dạy văn học sử ở nhà trường phổ thông nói chung và dạy các bài học về tác gia nói riêng còn nằm trong quỹ đạo của lối dạy học cũ, giáo viên chủ yếu sử dụng phương pháp thuyết trình giảng từ đầu đến cuối, học sinh chỉ nghe và ghi chép. Như vậy giờ học chưa phát huy được tính chủ động sáng tạo của học sinh. Điều này đi ngược lại với phương pháp giáo dục hiện đại. Phương pháp dạy học hiện đại lấy học sinh làm trung tâm, trong đó giáo viên chỉ là người hướng dẫn, học sinh là chủ thể hoạt động.

1.4. Bài học về tác gia là kiểu bài tiềm ẩn nhiều yếu tố. Nó không chỉ bao gồm kiến thức về cuộc đời, con người và sự nghiệp văn chương mà nó còn là kiến thức về các thể loại, nhiều lĩnh vực, quan điểm, tư tưởng, thành tựu, nội dung, nghệ thuật và phong cách sáng tác của nhà văn. Hay nói cách khác, bài học về tác gia chứa đựng một dung lượng lớn kiến thức, thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau (bao gồm cả kiến thức khái quát và kiến thức cụ thể). Với một khối lượng kiến thức lớn, phức tạp, quỹ thời gian có hạn, giáo viên lại chưa tìm được phương pháp dạy học hợp lý đó cũng là nguyên nhân dẫn đến tình trạng giờ học kém hiệu quả.

1.5. Trong chương trình Ngữ văn ở trường trung học phổ thông hiện nay, Nam Cao được lựa chọn và giảng dạy với tư cách là tác gia lớn của nền văn học Việt Nam. Trong thực tế, phương hướng giảng dạy các bài tác gia văn

học nói chung và bài tác gia Nam Cao nói riêng, giáo viên vẫn còn nhiều lúng túng và chưa thực sự tìm ra phương pháp giảng dạy hợp lí, có hiệu quả. Khi tìm hiểu về nhà văn Nam Cao, các nhà nghiên cứu, phê bình văn học cũng đã dành nhiều sức lực, tâm huyết cho những trang viết có giá trị nhưng công trình coi **"Một số biện pháp phát huy tính tích cực học tập của học sinh trong dạy học bài tác gia Nam Cao ở chương trình sách giáo khoa Ngữ văn 11"** là đối tượng nghiên cứu chuyên biệt vẫn còn thừa thớt. Cho đến nay, đây vẫn là một khoảng trống cần khai thác và nghiên cứu. Vì thế thực hiện luận văn này, ngoài ý nghĩa phục vụ học tập, chúng tôi còn muốn cung cấp một phương pháp dạy học bài học về tác gia một cách khoa học và hợp lí để tất cả những người quan tâm đến ngành giáo dục có thêm một tư liệu tham khảo trong quá trình học tập, giảng dạy và nghiên cứu của mình.

Từ những yêu cầu đổi mới phương pháp dạy học nói chung và phương pháp dạy học văn nói riêng, đồng thời xuất phát từ thực tế dạy học tác gia Nam Cao ở trường trung học phổ thông, cùng với sự kính phục tài năng của tác gia Nam Cao, chúng tôi mạnh dạn chọn **"Một số biện pháp phát huy tính tích cực học tập của học sinh trong dạy học bài tác gia Nam Cao ở chương trình Sách giáo khoa Ngữ văn 11"** làm đối tượng nghiên cứu cho luận văn của mình với mong muốn góp một phần nhỏ bé vào việc đổi mới phương pháp dạy học văn - công cuộc mà cả xã hội đang quan tâm.

2. Lịch sử vấn đề

Nam Cao là một trong chín tác gia (Nguyễn Trãi, Nguyễn Du, Nguyễn Khuyên, Nguyễn Đình Chiểu, Xuân Diệu, Nam Cao, Hồ Chí Minh, Nguyễn Tuân, Tố Hữu) được đưa vào chương trình Ngữ văn ở trường trung học phổ thông. Trong khoảng 15 năm sáng tác, Nam Cao đã để lại một sự nghiệp văn học khá phong phú: Khoảng 60 truyện ngắn, 2 cuốn tiểu thuyết và một tập kí. Với tình cảm thiết tha yêu mến và đầy trăn trở trước hiện thực cuộc sống, với

tài năng và ý thức trách nhiệm của người cầm bút, với tư tưởng nghệ thuật độc đáo, Nam Cao đã có những khám phá mới mẻ trong trang viết của mình, tác phẩm của ông được bạn đọc nhiều thế hệ đón nhận và yêu thích, một số tác phẩm được đưa vào chương trình sách giáo khoa ngữ văn để giảng dạy ở trường trung học phổ thông, xứng đáng là nhà văn hiện thực chủ nghĩa lớn, một gương mặt đặc biệt quan trọng trong nền văn học Việt Nam hiện đại.

Từ khi xuất hiện cho đến nay, những tác phẩm của Nam Cao đã gây được tiếng vang lớn trong dư luận, xuất hiện nhiều bài báo, nhiều công trình nghiên cứu về Nam Cao như:

Vũ Tuấn Anh, *Phong cách truyện ngắn Nam Cao*, báo Quân đội nhân dân thứ 7 - số 76 - 1991.

Lại Nguyên Ân, *Nam Cao và cuộc cách tân văn học đầu thế kỷ XX*, Tạp chí văn học - số 1 - 1992.

Nguyễn Minh Châu, *Nam Cao*, báo văn nghệ - số 29 - ngày 28-7-1987.

Huệ Chi - Phong Lê, *Con người và cuộc sống trong tác phẩm của Nam Cao*, Tạp chí nghiên cứu văn học - số 1 - 1961.

Nguyễn Đình Chú, *Đôi mắt của Nam Cao*, Tạp chí văn học - số 3 - 1990.

Phan Cự Đệ, *Nam Cao trong văn học việt Nam 1930 -1945*, NXB Giáo dục - Hà Nội - 1961.

Hà Minh Đức, *Nam Cao nhà văn hiện thực xuất sắc*, NXB Văn hóa - Hà Nội - 1961.

Hà Minh Đức, *Nam Cao*, trong văn học việt Nam 1930 -1945, NXB Đại học và Trung học chuyên nghiệp - Hà Nội - 1978.

Hà Minh Đức, *Nam Cao đời văn và tác phẩm*, NXB Văn học - Hà Nội - 1997.

Nhiều tác giả, *Nghĩ tiếp về Nam Cao*, NXB Hội nhà văn - Hà Nội 1992.

Nguyễn Hoàn Khung, *Nam Cao - trong văn học việt Nam 1930 -1945*, tập V, phần II, NXB Giáo dục - Hà Nội - 1973.

Nguyễn Hoàn Khung - *"Đời thừa" trong Giảng văn học Việt Nam*, NXB Giáo dục - Hà Nội - 1997.

Phong Lê, *Sống mòn và tâm sự của Nam Cao*, Tạp chí văn học - số 9 - 1968.

Phong Lê, *Người trí thức kiểu Nam Cao và chiến thắng của chủ nghĩa hiện thực*, Tạp chí văn học - số 6 - 1986.

Nguyễn Đăng Mạnh, *Cái đời và miếng ăn trong truyện Nam Cao*, trong Con đường đi vào thế giới nghệ thuật của nhà văn, in lần thứ 2, NXB Giáo dục - Hà Nội - 1996.

Nguyễn Đăng Mạnh, *Nam Cao*, trong tác giả văn học Việt Nam, tập II, NXB Giáo dục - Hà Nội - 1992

NICULIN N.I., *Tác phẩm Nam Cao ở Liên Xô*, Tạp chí văn học số 2 - 1992.

Trần Đăng Xuyên, *Quan điểm nghệ thuật của Nam Cao*, Tạp chí văn nghệ Quân đội - số 121 - 1991.

Trần Đăng Xuyên, *Nam Cao - nhà văn hiện thực xuất sắc, nhà nhân đạo chủ nghĩa lớn*, Tạp chí văn học - số 6 - 1998.

Những công trình kể trên mới chỉ tìm hiểu, nghiên cứu trên phương diện chuyên ngành lý luận Văn học hoặc Văn học Việt Nam. Tuy nhiên, vẫn chưa có công trình nào đề cập đến những biện pháp phát huy tính tích cực học tập của học sinh trong dạy học về tác gia Nam Cao ở chương trình trung học phổ thông. Mặc dù vậy, những thành tựu của các nhà nghiên cứu đi trước là tiền đề quý báu cho chúng tôi trong quá trình nghiên cứu, khai thác đề tài này.

Với đề tài *"Một số biện pháp phát huy tính tích cực học tập của học sinh trong dạy học bài tác gia Nam Cao ở chương trình SGK Ngữ văn 11"* chúng tôi mong muốn đề xuất một hướng tiếp cận hiệu quả dạy bài tác gia làm sáng tỏ về tiểu sử, những nhận định về quan điểm nghệ thuật và phong cách nghệ thuật của Nam Cao trước và sau cách mạng. Mặt khác, giúp học sinh nhận diện rõ hơn phong cách nhà văn Nam Cao từ đó có thể so sánh với